

Як оженив ся Каапері?

Фінське оповіданє І. Рейонена.

Був літній вечір, а може зближала ся вже й ніч. Я сидів у комнаті і читав пильно. У книзі було написано: „Невимовлена радість огорнула серце графа, і причарований красою розкішної Каллісти, він упав до її ніг, прошептавши ледви чути: Небесна Каллісто, божественний голос Евтерпи не звучить так ніжно на Олімпі...“

В ту саму мить відчинили ся зі скрипом двері і в комнату ввійшов із сусідного хутора Каапері.

— Добрий вечір, — сказав він, держачи шапку в руках.

Невдоволений тим, що мені перешкоджено, я кинув свою сантиментальну книжку на стіл і звернув ся до Каапері, якого пізнав відразу по голосі, хоч він і „не звів так ніжно, як голос Евтерпи на Олімпі“.

— Здоров! Чому так пізно? — спитав я.

— Та я побачив, пане, що у вас сьвітить ся лампа, тай тому...

— Лампа! А хтож такий дурний, аби запалював лампу в сю пору серед літа? — спитав я, здивований сказаною неправдою і сердячись іще за те, що він перешкодив мені читати. Каапері змішав ся і не знаючи, що відповісти, мняв свою шапку. Я подумав, що він прийшов до мене певно за цигарами, які незвичайно любив. Отворивши цигарник, я подав йому цигаро і попросив усеїти. Він сїв, відкусив

кінчик і плюнув ним мені на ліжку. Я почав стріпувати накривало, а Каапері глядів байдужно на мене, покурюючи мовчки цигаро та заглибившись буцім то в задумі.

Не бажаючи продовжувати розмови, я взяв ся знов за книжку: „Фігура Юнони не так дуже шляхотна, а руки Терпсіхори не такі граціозні...“

— У панича все такі добрі цигара; вони певно з російського листового тютюну? — знов перервав мені Каапері. Потім виймив із рота цигаро і потяг по ньому з вдоленем язиком.

— Вони досить міцні, через те й коштують багато; вісім марок за пачку, — сказав я.

— Так, так, то досить дорого, — проворкотів Каапері, але видно було, що він думає про щось зовсім иньше.

Я став догадувати ся, що у нього є якесь особливе до мене діло, але не знаючи яке, я не міг звернути розмови на ту тему. Не маючи що робити, закурив і я цигаро. Ми сиділи один проти одного і пускали мовчки хмари диму. Цигаро розвіяло мій поганий настрій і мені видало ся незвичайно сьмішним, що ми сидимо так із Каапері один проти одного, а не балакаємо нічого.

Каапері зрозумів також, що діло якесь не до ладу, тому встав, протягнув до мене руку і проворкотів: „Прощайте!“ — „Добра ніч!“ — відказав я. Каапері поступив крок у напрямі дверей, пошкробав ся в потилицю і обернувшись до мене, сказав: — Я можу завтра досьвіта знов гребти, коли ви схочете піти на рибу.

— Не знаю, чи пробуджу ся завтра рано, — відповів я, кидаючи оком на „Каллісту“, з якої лишало ся мені ще дочитати сто сторін. Каапері вхопив уже було за клямку, але знов звернув ся до мене і спитав:

— Ваш Юнно поїде справді завтра з дегтем до Каяни?

— Очевидно, або що?

— Та нічого, я думав лише, що він може не поїде.

Тепер зрозумів я вже цілком ясно, що Каапері хоче чогось від мене, але не може зважити ся виповісти. Я став намовляти його, аби приступив просто до діла і висловив усе щиро.

— У мене є дійсно до вас невеличка просьба, — промовив він і сів на давнє місце.

— Ну, щож цікавого маєш ти мені сказати? — спитав я. На сей запит Каапері змішався знов і замовк; грубі краплі поту виступили на його чоло; парубок надумувався, від чого йому зачинати. Він глянув на мене непевно, його уста заворушилися, але не видали ні одного звука. Так пройшла ціла мінута. В кінці заговорив:

— Чи не міг би Юнно взяти з собою лист і передати його в Маансельке?

— Лист? Чому ж би ні? Натурально. Дай його сюди, я вже постараюся, аби віддав, де треба.

— Коли він ще не зовсім викінчений, — відповів Каапері і почав виймати з кишені грубий звиток паперу, який зараз і розложив передо мною на столі.

— Мені здається, що він уже досить довгий, — завважав я, зачудований масою паперу, яку записав Каапері.

— Та він був би досить довгий, але щож, коли я як сяду писати, то нічого з того не виходить. От як би я сьмів просити...

— То легко зарадити тому: ти говори, а я буду писати.

— Я про те й хотів просити вас, паничу, — сказав Каапері, — але я так налякався, що й не знав, як зачинати.

— Чогож тут лякати ся? — промовив я, успокоюючи його.

— Бо те письмо посилаю я дівчині, — проворкотів Каапері і зітхнув глибоко, немов по тяжкій роботі.

— Еге, — сказав я, — то се любовний лист! Ай ти крутарю один!

Каапері почервонів і змішався до краю. Я тимчасом поглянув на забрукані, розложені передо мною папери, в надії, що найду в них матеріял, потрібний для листа. Але дарма. Картки були записані всякими можливими зворотами, наприклад: Вельми поважана Анно Лесна! Найулюбленійша Анно Лесна! Чудова красавице! і т. д.; поза те не пішла краснорічність Каапері.

Я взяв чисту картку паперу, узброїв ся пером і постановив писати слово в слово те, що буде мені диктувати Каапері.

— Ну, зачинай! — сказав я.

Каапері промовив незвичайно сьміло і рішучо: З початку напишіть лише: „Добра Анно Лесна“!

— Написав, — сказав я.

— Пишіть далше. „Батько“ — написали? — „Батько заїхав до вас вечером, повертаючи з Каянського ярмарку і бачив, як ти пекла хліб. Він каже, що навіть балакав з тобою. Вернувши домів, батько говорив з матір'ю, а я чув теж їх розмову: „В Мекеле коло Маансельке живе здорова дівчина, сильна і роботюча, а надто й не дурна. З неї була би славна жінка для нашого Каапері.“

— Чи й те треба писати? — зважив ся я запитати.

— Очевидно, — відповів Каапері, — таже з того й почало ся ціле діло.

— Так: „славна жінка для Каапері“, — сказав батько. — „Я став думати, чи не посватати мені тебе, і рішив ся поїхати до тебе в гості, скоро лиш обмолочу горох.“

— Але-ж бо тут нема ні слова про любов, — перервав я диктат.

— Ей що! Ви пишіть тільки, що я кажу. „Коли я молотив горох, прийшло мені на гадку, що з того не вийде ніщо добре, як я поїду до тебе, а то от через що. Ти вже пята дівчина, про яку я думаю, але коли прийде мені говорити з жінчинами, я не потрафлю нічого сказати тому, що я з природи несьміливий. Через те я й рішив ся написати до тебе письмо, а там най буде, що має бути.“

— Ні, любий Каапері, то вийде недобре. На що згадувати про попередніх жінок? — перервав я знов йому. — Мені не хотіло ся, аби Каапері був піднятий на сьміх.

— Конечно треба згадати про них, аби мені потому не казала, що я її ошукав, — відповів Каапері.

— Та яка-ж тут ошука, коли ти навіть не говорив з иньшими дівчатами? — здивував ся я.

— Хоч не говорив, то все таки думав про них, — відповів Каапері і попросив мене не переривати йому більше. — „Я бігав цілу весну у склеп за папером. Не-

ділями я писав, писав усе, що мені приходило на голову, але що я не вчився у школі, то й нічого путнього не виходило з того. Тепер молодий панич із сусіднього хутора підняв ся написати отсе письмо, отже в кінці воно таки дійде до тебе.“

Я знов став говорити, що не бажаю грати ніякої ролі в тому ділі, але Каапері стояв уперто при своєму і я хоча-не-хоча мусів йому уступити. Він слідив уважно через моє плече за рухами пера і спокійно диктував даліше: „Коли ти годишся на мою пропозицію, то приходи на Івана до нашої церкви. Ти побачиш тоді також наш хутір і як схочеш, можеш прийти до нас. Тоді батько представить мені тебе і я не буду потребував допитувати ся чужих про тебе.“

— Але-ж змилуйся, скажи, чи ти справді не бачив її ніколи? — крикнув я здивований.

— Ні, а деж я мав її бачити? — відповів спокійно Каапері і став диктувати даліше. — „В кінці засилаю тобі поздоровленє та мушу ще додати, що в нас є пара коний: кінь і кобила, шість молочних коров, телиця і бик. Овечок було в зимі чотири, але одну роздер на весні вовк. Свиний маємо двоє...“

— Чи не пропустити се? — спитав я.

— На що? — відповів Каапері. — У нас дві свині і сила поросят, а кілько — не знаю. З них уже найздасть їй мати рахунок.

— Чи не згадати нам уже і про кіточку? — спитав я, вдаючи серйозного.

— Що за дурниці! — відповів з усьміхом Каапері. — А про кури напишіть, що може розвести їх сама, коли захоче.

Я написав усе те. Даліше вичислив він величину поля, скількість засіву і згадав навіть про те, що дуги та пасовиска гарні, що є добре місце для риболовлі, та що на хуторі нема ніяких довгів. Тоді завважав, що в письмі було вже все потрібне. Коли-ж я замітив, що він майже ні словечка не сказав про себе, то попросив додати, що він і в рот не бере горівки, та що на сьв. Якова скінчить ся йому двадцять і сім літ.

Стали ми перечитувати письмо, по чім Каапері додав заклопотано :

— Здасть ся, що більше нема що писати і я дивувався би ся дуже, коли-б скінчило ся невдачно.

— Невже-ж не буде тут ні слова про любов? — спитав я.

— Та можна би щось сказати, але що? — задумався Каапері.

Я почав пропонувати йому що найкрасні слова, які тільки міг пригадати, зачитував навіть кілька ніжніших місць із „Каллісти“ — нічого не сподобало ся. Каапері помахував тільки головою і запевнював, що Анна Леєна не зрозуміє того так, як і він.

Я порадив йому самому придумати щось гарненьке. Каапері споважнів, пошкробав ся в потилицю і сказав: Нapiшіть так: „Коли Бог судив нам бути чоловіком і жінкою, то обіцяю любити тебе ціле життя, як приказано нам сьвятим письмом.“

Я написав те і письмо було в кінці готове.

Каапері прочитав його кілька разів, воркочучи крізь зуби: — Так, так, от як пишуть люди, що вчили ся у школі! Ех, чому то мене не послав батько вчити ся! За те як у мене буде син, пішлю його конечно до школи.

Потім узяв перо, повертів його в руках, замачав у чорнильниці і став викручувати на кінці письма великими кривими буквами: „Каапріслі Мерілайнен, власноручно“. Письмо вложено в коверту і запечатано. Каапері взяв його обережно в руки, подякував мені зі сльозами в очах, мовлячи, що ніколи не забуде, як я поміг йому і пішов домів. Я й жалував Каапері і сьміявся з його письма і рівночасно побоювався по трохи, що мене самого підіймуть на сьміх у сусідньому селі.

Відшукавши „прекрасну Каллісту“ я заглибив ся знов у читання і позабув зовсім про письмо.

Через кілька неділь побачившись із Каапері пригадав я знов собі цілу історію і на-пів серіозно, на-пів жартливо спитав, чи посунула ся справа вперед?

— Добре йде, — відповів Каапері. — Анна Леєна приїздила з батьком до нас на Івана. Ми умовили ся з нею

про все. Її батько не має нічого проти нашого вінчання, бажає лише, аби я, ставши його зятем, переселив ся в Мекеле тому, що його син іще малий.

— Але ти очевидно не згодив ся на те? Як-же твої родичі будуть обходити ся без тебе?

— Прийшло згодити ся, бо Анна Лесна так підходить до мене, як би навмисно була сотворена для мене. Ми постановили з нею очевидно перейти до нас, коли старий умре, або його син виросте, але на разі я перенесу ся до них; таж сказано, що чоловік повинен покинути навіть батька й матір задля жінки, — відповів Каапері.

— Отже ти таки жениш ся: по правді сказавши, я не сподівався, аби з того письма вийшло що небудь.

— А я навпаки був певний сього ще тоді, коли ви згодили ся написати до Анни Лесни. Таж то не всякий парубок потрафить написати таке письмо своїй дівчині. У ньому було все на своєму місці.

— Таж ти сам, дорогий Каапері, говорив мені, що писати, я тільки...

— Я ніколи в життю не потрафив би так написати, — відповів Каапері. — Анна Лесна казала, що вона розплакала ся навіть, коли донька діди́ча прочитала їй, що я буду любити її ціле життя, як приказано у св'ятому письмі. Надто сказала вона ще, що я очевидно серйозний чоловік і не думаю про дурниці.

Мене взяло пересерде, що я не знав скорше, чи Анна Лесна вміє сама прочитати письмо, але вже за пізно було сердити ся. Каапері не переставав оповідати, як діди́чова донька оповідала Анні Лесні, що їй не доводило ся читати ще так гарно уложеного письма. По тій причині я ні за що не хотів бути присутнім при заповідях у сусідньому селі. Та кінець-кінцем я мусів таки уступити, бо Каапері сказав, що як не буде кого небудь із своїх у церкві, то він не зможе навіть виговорити перед чужим св'ященником „Отче наш“.

Каапері попросив моїх родичів, аби дозволили мені піти з ним і я таки був при заповідях. Там зди́бав ся я також із донькою діди́ча, якій очевидно було дуже приємно познайомити ся зі мною. Вона поводила ся одначе

цілий час зі мною незвичайно поважно, а я й думкою не зраджував, що знаю що небудь. На її лиці відбило ся повне співчутє, коли я сказав, що не вадило-б і панам руководити ся подібними правилами, як Каапері і Анна Леєна, коли задумують побирати ся.

При заповідях назначили весіле на Михайла. Каапері жалувал ся ціле літо, що мене не буде в так радісний для нього день, мене, якому він „старий парубок“ незвичайно вдячний за те, що він успів дістати собі жінку, та ще й таку красавицю! Раз пробував він навіть намовити мене, аби я відложив вступний іспит на університет, але я не згодив ся. По кількох літах, будучи вже звичайним студентом, я відвідав Каапері і він незвичайно радо повів мене до свого веселого домика. Вказуючи дітям на мене, він сказав:

— Се чоловік, що поміг вашому батькови в найтруднішій для нього хвилі. А обертаючись до мене, говорив дальше: — Ви справді зробили мені того вечера величезну прислугу. Ви не можете собі представити, як то трудно оженити ся.

Я старав ся пояснити, що моя поміч не була така велика, але він відповів:

— Е, балакайте здорові! Я, неук, що не ходив до школи, не був би ніколи написав такого письма. Я через те невідмінно пішлю свої діти до школи вчити ся.

— І маленька Маія буде вчити ся, аби не мусіла колись бігати по цілому селі і шукати когось, що прочитає би їй письмо, як то було зі мною — додала Анна Леєна.

Так то засватав ся і оженив ся Каапері і був щасливійший від багатьох, що сватали ся иньшим, звичайнішим способом, бо він любив свою Анну Леєну і родину так, як приказано у сьвятому письмі.

Переклав В. Тч.

